

Visse l blåsare

**"En ö där
människorna
pratar som fåglar."
Det låter som
en fantasifull
beskrivning av en
främmande värld.
Men orden
kommer från
en samtida
fransk låt.
Och ön existerar.**

TEXT OCH FOTO: CARL UNDÉHN

SVÅRTILLGÄNGLIGT
Det bergiga och svårtillgängliga landskapet tros vara en orsak till att visselspråket uppkom.

OBLIGATORISKT
Femteklassen i den lilla skolan i Plaza de Santiago får undervisning i silbo, precis som alla andra skolbarn på ön La Gomera.

VÄRLDSARV
Namnet kommer från spanskans verb för 'vissla', *silbar*. Silbo härmar spanskans språkljud, och det är även möjligt att vissla andra språk. Sedan 2009 finns silbo på Unescos världsarvslista.

N

ågra mil väster om Teneriffa sticker ön La Gomera upp ur Atlanten. Trots att den bara är tre mil bred gör det bergiga landskapet ön till en svårframkomlig plats. Höga berg och djupa dalar har i alla tider varit ett hinder för kommunikation. Rök-signaler eller joddlande kan räcka för enkla meddelanden.

Men hur gör man om man känner sig ensam och vill småprata lite? På La Gomera har man sedan länge en lösning: vissla!
Silbo Gomero, eller bara *silbo*, är ett unikt visselspråk. Genom att vissla olika toner och olika länge återskapas den talade spanskans språkljud. Visslingarna härmar språkets toner och språkmelodi. Kommunikationen sker alltså med spanska ord som visslas fram i stället för att sägas. Något som gör det möjligt att föra hela konversationer över stora avstånd.
För en utomstående låter det som en rad av visslingar i höga och låga toner. Eller, som

den franske sångaren Féloche sjunger i låten *Silbo*, som fågelsång.
Studier har dock visat att hos en person som behärskar silbo aktiverar visslingarna de delar av hjärnan som hanterar språk.
– Det är inte som att vissla en melodi. När någon visslar silbo är det inte musik jag hör, utan ord. Vi överför det talade språket till visslingar, säger Francisco "Kiko" Correa, som är en av språkets eldsjälarna på ön.
Silbo används ofta för korta uppmaningar som 'Kom hit!', men i praktiken är det möjligt att citera en hel roman genom att vissla.

FOTO: ISTOCKPHOTO

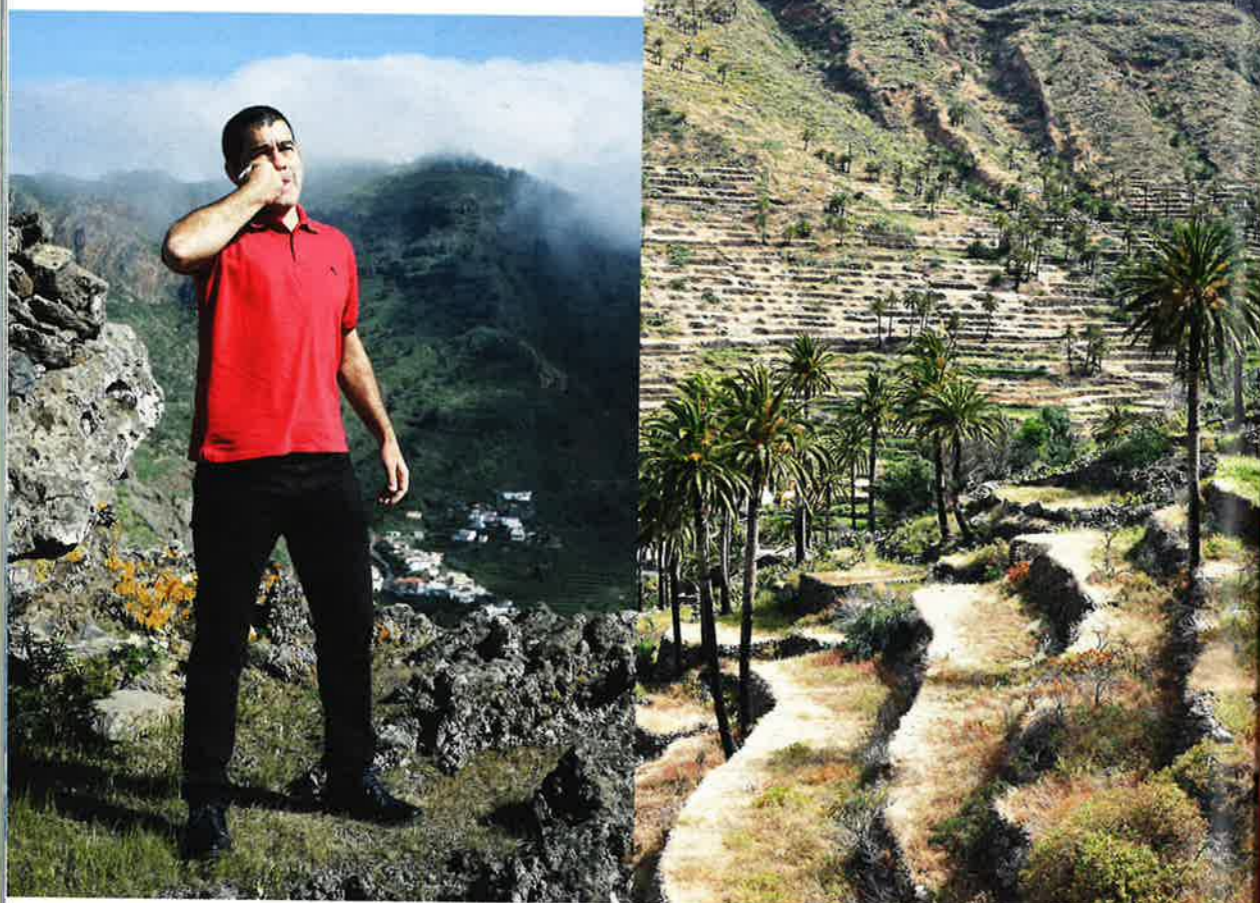
Exakt hur detta visselspråk uppstod vet ingen. När spanjorerna kom till La Gomera på 1400-talet hörde de hur urinvånarna, guancherna, visslade mellan dalarna. Guancherna och det mesta av deras kultur utrotades – men silbo blev kvar.
– Silbo överlevde för att det har många fördelar i det bergiga landskapet, säger Kiko Correa.
Tack vare silbo kunde en färaherde tala med annan, även om en flera hundra meter djup dal skilde dem åt.
För att demonstrera tar vi oss upp i bergen. Kiko springer med lätta steg upp mot toppen. Stenar och branta avsatser är inga problem, trots lackskorna

”Silbo överlevde för att det har många fördelar i det bergiga landskapet”

på hans fötter. Till slut stannar han framför en djup ravin, sätter ringfingret djupt i munnen och blåser med full kraft.
– PFFFFUUUU-
IIIIIIIIII PFUU PFIII-
UUUUUU!!!!
Med ett oerhört tryck visslar han ut över bergen.
– Om det inte blåser motvind kan det höras upp till fem kilometer bort, säger Kiko och tittar ner mot några ensam vita hus.
Just i dag blåser det dock

rejält åt fel håll, och svaret uteblir.
EN STUDIE FRÅN universitetet La Laguna på Teneriffa har slagit fast att silbo består av endast fyra konsonantljud och två vokalljud: *ch, k, j* och *k* respektive *i* och *a*. Andra studier menar att språket även har vokalerna *e* och *o*.
Säkert är i alla fall att silbo gör det möjligt att kommunicera med ytterst få toner. Inte bara spanska, utan praktiskt taget alla språk.
– Jag har gjort samarbeten med forskare och konstnärer där vi har visslat franska, lettiska, ryska och tyska, säger Kiko.

RÄCKVIDD
Francisco "Kiko" Correa ger ett smakprov på Silbo Gomero. Om vinden blåser rätt kan vislandet höras fem kilometer bort.

Även på andra språk än spanska handlar det om att genom visslingar härma det talade språket.

På La Gomera hittas ingen massturism likt den på grannön Teneriffa. Men sedan 1960-talet har livet där ändå förändrats med nya influenser utifrån. När böndernas barn lämnade bergen för staden avtog vislandet mellan byarna.

– I mitten på 1990-talet var det väldigt få som använde silbo. Det var då vi började arbeta med skolorna på ön för att undervisa barnen i språket, säger Kiko som varit med att ta fram utbildningsplaner.

Sedan år 2000 är undervis-

”Om det inte blåser motvind kan det höras upp till fem kilometer bort”

ningen i silbo obligatorisk i öns alla grundskolor. Ett resultat av det är att det i dag främst är gamla och unga som behärskar språket.

SKOLKLOCKAN RINGER VID
byskolan i Playa de Santiago

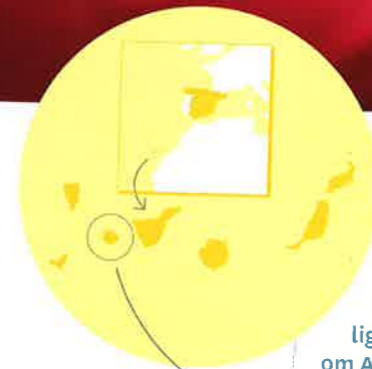
för att meddela att lunchrasten är över. Juan Miguel China Garcia hälsar femteklassen välkommen genom att vissla *buenos dias*. Klassrummet fylls av visslingar som svar och lektionen är igång.

Efter några grundläggande övningar i visselteknik testas barnens kunskaper. Läraren ställer visslande frågor till eleverna att svara på. Det handlar om vardagliga fraser som 'Vad visar klockan på väggen utanför fönstret?'. Och barnen uppskattar undervisningen.

– Det är roligt! Ibland använder jag silbo för att ropa efter mina kompisar, säger en elev.

FOTO: ISTOCKPHOTO

VISSLARE
Den som behärskar silbo kallas på spanska *silbador*, 'visslare'.

Fakta:
La Gomera

La Gomera är en av Kanarieöarna och ligger 30 mil väster om Afrikas östkust. Den vulkaniska ögruppen har 2,1 miljoner invånare, men av dessa bor bara 23 000 på La Gomera. Nästan hälften av invånarna bor i centralorten San Sebastián de la Gomera på öns östra sida. På La Gomera produceras bland annat vin, fikon, dadlar och bananer.

– Men i dag använder många också mobilen, fyller kompisen i.

Silbo ses nu som en del av identiteten på La Gomera. Men man kan undra om den uråldriga kommunikationen har någon verklig funktion i mobiltelefonernas tidevarv.

– Ja, det har den faktiskt. Jag undervisar bland annat räddningstjänsten i silbo, så att de kan använda det vid insatser i dalar utan mobiltäckning, säger Kiko. Silbo finns där folk använder det och det används där det finns folk.

Carl Undéhn är fritans-
journalist baserad i Hamburg.

”Det är inte som att vissla en melodi. När någon visslar silbo är det inte musik jag hör, utan ord.”

SPRÅKTIDNINGEN.SE
Hör Francisco Correa vissla sitt namn och hälsningsfraser.